

Analysis of the lived experiences of Farhangian University graduates from the challenges of internship courses

Mazhar Babaee^{*1}, Poorya Bahmani²

¹ **Corresponding author**, Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. m.babaie@cfu.ac.ir

² Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran Pooryabahmani2@gmail.com

ABSTRACT

Keywords:

Lived Experiences,
Graduates,
Teacher-Students,
Farhangian University,
Internship Courses.

¹ .Corresponding author
m.babaie@cfu.ac.ir

Received: 04 January 2025
Reviewed: 15 March 2025
Accepted: 07 April 2025
Published: 23 April 2025
PP: 37-50

Background: Internship in Iran and around the world is recognized as a dynamic and valuable component of teacher education and a lasting experience in the professional development of teachers. The purpose of the present study was to analyze the lived experiences of Farhangian University graduates regarding the challenges of internship courses. In line with the research objectives and questions, a qualitative approach and descriptive phenomenological method were employed. The research field consisted of Farhangian University graduates from Kurdistan Province during the academic years 2019–2021 who had work experience in schools. Using convenience sampling, 14 teachers (2 women and 12 men) were selected. Data were collected through semi-structured, researcher-made interviews, which continued until data saturation, and were analyzed using open and axial coding. The findings resulted in two main themes: the first theme was the identification of challenges, and the second theme included strategies to overcome these challenges. Based on the results, several deficiencies were found in internship courses, including the lack of cooperation between mentor teachers and student-teachers in classroom discussions and the mentor–student relationship; the ineffectiveness of theoretical internship courses; the absence of training on managing virtual classrooms; idealistic and personally driven content goals; unfamiliarity of some internship instructors with qualitative research methods; and finally, insufficient coordination in evaluation methods. The present study suggests strengthening the interaction between the Ministry of Education and Farhangian University to improve the implementation of internship courses, encouraging mentor teachers to play a more active role in aligning course content, and recommending that future research address the economic and cultural challenges of internship programs.

ISSN (Online): 2645-7164

DOI: [10.48310/EDUP.2025.16037.1411](https://doi.org/10.48310/EDUP.2025.16037.1411)

Citation (APA): M. Babaee & P. Bahmani. (2025). Analysis of the lived experiences of Farhangian University graduates from the challenges of internship courses Province. *Journal Teacher Education Policy Studies*, 7(1), 37-50.

 [https://doi.org/ 10.48310/EDUP.2025.16037.1411](https://doi.org/10.48310/EDUP.2025.16037.1411)

تحلیل تجارب زیسته‌ی فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان از چالش‌های دروس کارورزی

مظهر بابایی^{۱*}، پوریا بهمنی^۲

۱. نویسنده مسئول، استادیار، گروه آموزشی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. m.babaie@cfu.ac.ir

۲. کارشناسی - گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. Pooryabahmani2@gmail.com

چکیده

کارورزی در ایران و جهان، به‌عنوان بخشی پویا و ارزشمند از آموزش معلمان و تجربه‌ای ماندگار در تربیت حرفه‌ای آنان شناخته می‌شود. هدف پژوهش حاضر، تحلیل تجارب زیسته‌ی فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان از چالش‌های دروس کارورزی بود. به اقتضای هدف و سؤالات، از رویکرد کیفی و روش پژوهش پدیدارشناسی توصیفی بهره برده شد. میدان پژوهش شامل فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان در بازه‌ی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ با سابقه‌ی کار در مدارس بود که با روش نمونه‌گیری در دسترس، ۱۴ نفر از معلمان (۲ زن و ۱۲ مرد) انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته بود که با معیار اشباع یافتگی پاسخ‌ها، مصاحبه صورت گرفت و کمک کدگذاری باز و سپس محوری مورد تحلیل قرار گرفتند. یافته‌ها در دو تم حاصل شد. تم نخست: شناسایی چالش‌ها و تم دوم: ارائه‌ی راهکارهایی برای برون‌رفت از این چالش‌ها. با توجه به یافته‌های پژوهش، کمبودهایی در واحدهای درسی کارورزی وجود دارد: عدم مشارکت معلم راهنما با دانشجو-معلم در مباحث کلاسی و رابطه‌ی استاد - شاگردی با دانشجو-معلم، ناکارآمدی آموزه‌های واحدهای تئوری درس کارورزی، وجود خلأ در رابطه با آموزش چگونگی مدیریت کلاس‌های مجازی، نگاه آرمان‌گرایانه و هدف‌گذاری‌های شخصی در مؤلفه محتوا، عدم آشنایی بعضی از مدرسين کارورزی با شیوه پژوهش‌های کیفی، و در نهایت، عدم هماهنگی لازم در شیوه ارزشیابی از جمله این موارد بوده است. پژوهش حاضر پیشنهاد می‌کند تعامل میان آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان برای بهبود اجرای درس کارورزی تقویت شود، راهنمایان آموزشی در هماهنگی سرفصل‌ها مشارکت فعال‌تری داشته باشند، و پژوهش‌های آینده به بررسی چالش‌های اقتصادی و فرهنگی کارورزی بپردازند.

واژه‌های کلیدی:

تجارب زیسته،
فارغ‌التحصیلان،
دانشجو-معلم،
دانشگاه فرهنگیان،
دروس کارورزی.

۱. نویسنده مسئول:

m.babaie@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۱۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۲/۰۳

شماره صفحات: ۵۰ - ۳۷

مقدمه

در برنامه‌های تربیت معلم، آموزش مبتنی بر تجربه نقشی اساسی ایفا می‌کند؛ به گونه‌ای که دانشجویان معلمان از طریق مشارکت فعال در محیط‌های واقعی تدریس، بازاندیشی در عملکرد خود و تعامل مستمر با معلمان، به درک عمیق‌تری از هویت حرفه‌ای و شایستگی‌های فردی دست می‌یابند و پیوند عاطفی و حرفه‌ای آن‌ها با شغل معلمی تقویت می‌شود (Rashmi & Singh, 2025; Flores, 2023). آماده‌سازی معلمان نقش مهمی در کیفیت حرفه‌ای آنان دارد، لذا باید با معلمان در هر سطح و مرحله‌ای به عنوان یک متخصص حرفه‌ای رفتار کرد و برای تضمین کیفیت آموزش معلمان از ابتدا شاخص‌ها و استانداردهایی در نظر گرفت که در آن هم بر دانش محتوای درسی و هم بر روش‌های تدریس تأکید شود. در این میان، یکی از محتواهای درسی مؤثر، واحد درسی کارورزی است. در قرن بیست و یکم به معلم به عنوان یک حرفه‌ای کاملاً تخصصی که از قبل باید صلاحیت‌های لازم را کسب کرده و آموزش‌های لازم را طی کرده باشد، نگریده می‌شود. دانشجویان معلمان صلاحیت‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان را باید در ۴ بُعد دانشی، مهارتی، توانشی و نگرشی کسب نمایند (Jafarian Yasar & Jafarian Yasar, 2018: 2). دانشگاه فرهنگیان باید صلاحیت حرفه‌ای معلمی را تقویت کند؛ بخشی از این صلاحیت از طریق دوره‌های نظری دانشگاهی و بخشی قابل توجه‌تر از طریق کارورزی بلندمدت و تجربه عملی در مدارس به دست می‌آید، چراکه تجربه عملی در تقویت توانایی‌های تدریس، مدیریت کلاس و تعامل با دانش‌آموز تأثیر بسزایی دارد (Bauer, Traub, & Kunina-Habenicht, 2024; Cai, Zhu, & Tian, 2022).

کارورزی در اکثر نظام‌های آموزشی جهان، به عنوان یک درس مهم و کارآمد مورد توجه کارگزاران، پژوهشگران آموزشی، کارشناسان و مربیان مراکز تربیت معلم قرار گرفته است. در ایران نیز کارورزی در مراکز تربیت معلم، دارای سابقه‌ای پویا و ارزشمند است و همواره اساتید و فارغ‌التحصیلان، از آن به عنوان تجربه‌ای اثرگذار، سودمند و ماندگار یاد می‌کنند. عناوینی چون گزارش فیزیکی، عاطفی، گزارش امتحان، تدریس نیمه مستقل، مستقل و موردپژوهی از برنامه‌ها و خاطرات خوب اکثر معلمان و مدرسان با سابقه در زمینه کارورزی تربیت معلم است (Jafari Shafaq et al., 2019).

درس کارورزی یکی از واحدهای درسی کلیدی دانشگاه فرهنگیان است؛ زیرا دانشجویان در این درس آموخته‌های خود را به محک اجرا و آزمون می‌زنند و شخصیت حرفه‌ای خود را شکل داده و مهارت‌های خود را تا مرزهای حرفه‌ای شدن هدایت نموده و توانمندی‌هایشان را بارور می‌سازند. از این رو درس کارورزی در دانشگاه فرهنگیان تا آنجا اهمیت یافته که آن را مهمترین عامل کاهش‌دهنده شکاف بین دانستن و توانستن قلمداد می‌کنند. نکته قابل توجه در این میان اجرای صحیح برنامه درسی کارورزی است که مستلزم تعامل سه سویه اساتید، معلمان راهنما و دانشجویان معلمان است. کارورزی زمانی می‌تواند به توانمندسازی معلمان بیانجامد که همراهی و مراقبت مدرسان و معلمان راهنما را همراه داشته باشد و دانشجویان معلمان با تعامل و ارتباط مؤثر با اساتید و معلمان راهنما بتوانند مباحث نظری مطرح‌شده را به واقعیت‌های کلاس درس پیوند دهند.

دانشگاه فرهنگیان براساس هدف عملیاتی ۱۱ سند تحول بنیادین، در سال ۱۳۹۳، برنامه درسی کارورزی را با تأکید بر پرورش رویکرد معلم فکور تدوین و اجرا نمود. اساتید راهنما، معلمان راهنما و دانشجویان، سه ضلع اساسی این درس هستند. این درس در چهار ترم برای تمامی رشته‌ها به ارزش ۸ واحد ارائه می‌شود. مسئله شناسی و آشنایی با موقعیت، مشاهده تأملی و ثبت تجربیات در قالب روایت، در یادگیری حرفه‌ای کارورزی اول صورت می‌گیرد. یادگیری حرفه‌ای در کارورزی دوم به تحلیل و تفسیر نیازها و مسائل در موقعیت آموزشی، تجربه حرفه‌ای در مقیاس خرد متمرکز است. دانشجویان در کارورزی سوم مستقیماً مسئولیت تدریس و اداره کلاس درس را بر عهده می‌گیرند و به درک معنا و انتقال آموخته‌ها به موقعیت جدید می‌پردازند. در آخرین کارورزی، دانشجویان می‌توانند با توجه به تجربیات کسب‌شده به عنوان برنامه‌ریز درسی در مدرسه حاضر شوند و طراحی، تولید و اجرای برنامه را مورد ارزیابی قرار دهند (Hamidizade & Amiri Charmahini, 2021).

از منظر پیشینه پژوهش می‌توان گفت که (Maleki et al., 2021)، در پژوهشی تحت عنوان: «ارزیابی برنامه‌ی کارورزی دانشگاه فرهنگیان»، با هدف ارزیابی برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان از سه منظر منابع علمی و نظری حوزه تأمل، تجارب جهانی و تجربه زیسته دینفعان، به این نتیجه رسید که برنامه کارورزی تأملی دانشگاه فرهنگیان، در برخی عناصر به‌ویژه، عناصر زمان، اهداف و انتظارات، محتوا، تنظیم نقش معلم راهنما و ارزشیابی، دلالت‌های علمی را رعایت نکرده و با وجود داشتن رویکردهای یکسان با چهار کشور سنگاپور، استرالیا، کانادا و فنلاند، در برخی عناصر فاصله زیادی با آن‌ها دارد. علاوه بر این، واکاوی تجارب زیسته دینفعان نیز وجود کاستی‌هایی را در این برنامه نشان داد. (Khuroshi et al., 2020) نیز، در پژوهشی با عنوان: «بررسی مسائل و مشکلات درس کارورزی از نظر مدرسین دانشگاه فرهنگیان؛ مطالعه موردی: دانشگاه فرهنگیان اصفهان» باهدف بررسی مسائل و مشکلات درس کارورزی از نظر مدرسین این درس، در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان، به این نتیجه رسید که مشکلات درس کارورزی را می‌توان در دو بُعد «برنامه درسی» و «اجرای آن» دسته‌بندی کرد. طبق نتایج، بیشترین مشکلات در بُعد برنامه درسی، در مؤلفه اهداف برنامه درسی کارورزی شامل نگاه آرمان‌گرایانه و هدف‌گذاری‌های شخصی، در مؤلفه محتوا، گذراندن دروس پیش‌نیاز توسط دانشجو-معلم، در مؤلفه راهبردهای یاددهی - یادگیری عدم آشنایی بعضی از مدرسین کارورزی با شیوه پژوهش‌های کیفی و در مؤلفه ارزشیابی عدم هماهنگی لازم در شیوه ارزشیابی بوده است. (Azimi, 2020) Yancheshmeh، در پژوهشی با عنوان: «بازشناسی راه‌های تقویت شایستگی کلیدی تأمل دانشجو معلمان در محیط یادگیری کارورزی»، با هدف مرور و ترکیب نظام‌مند پژوهش‌های اجراشده در زمینه ارتقای تأمل بر تدریس با تمرکز بر روش‌ها و ابزار تکنولوژی تسهیلگر بحث تأملی، نتایج خود را از پژوهش دسته‌بندی نمود؛ وی معتقد است در دسته روش‌ها، دو نوع روش برای شناسایی موقعیت نامنسجم شامل ارائه و کمک به شناخت موقعیت نامنسجم شناسایی شد. (Jafarian & Mahmoudi, 2018)، در پژوهشی با عنوان «پدیدارشناسی تجارب معلمان راهنمای کارورزی از طرح جدید کارورزی در دانشگاه فرهنگیان استان آذربایجان شرقی» به این نتیجه رسید که طرح جدید کارورزی باعث تلفیق هرچه بیشتر نظریه و عمل می‌شود که مهم‌ترین ثمره آن، انتقال تجارب معلم راهنما به دانشجو-معلم است. همچنین با توجه به اظهار نظر و نتیجه مصاحبه با معلمان راهنما، ایجاد مدارس کارورزپذیر، انتخاب معلمان باتجربه به‌عنوان معلم راهنما ازجمله مواردی هستند که توجه و تأکید بر آن‌ها در حین اجرای برنامه‌های کارورزی می‌تواند منجر به بهبود کیفیت دوره‌های کارورزی و افزایش قابلیت و توانایی‌های دانشجو-معلمان شود.

(Baylan, 2021)، به پژوهشی به بررسی فرصت‌ها و چالش‌های اجرای آموزش زوجی در جلسات تمرین آموزشی معلمان کارورز پرداخته است. هدف پژوهش مذکور، شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های معلمان کارورز در مواجهه با آموزش دونفره در طول مرحله تدریس دانش‌آموزان بود. این مطالعه به‌طور خاص، در پی پاسخ‌گویی به این سؤالات بود که فرصت‌ها و چالش‌هایی که معلمان کارورز در آموزش دونفره با آن‌ها مواجه شدند، چیست؟ و بر اساس یافته‌های برجسته، چه پیشنهادی برای راهنمایی و مربیگری مرتبط می‌توان ارائه کرد؟ (Bunyamin et al., 2021)، در پژوهشی با عنوان: «برنامه کارورزی معلمان پیش از خدمت در طول همه‌گیری: چشم‌انداز جدیدی از آموزش معلمان» باهدف، تعیین مسائل و چالش‌های پیش روی معلمان پیش از خدمت در هنگام تدریس آنلاین در طول برنامه کارورزی انجام شد که چالش‌های اصلی معلمان پیش از خدمت را در سه محور بررسی نمود: ۱. دسترسی به اینترنت در بین دانش‌آموزان مدرسه، ۲. علاقه و نگرش دانش‌آموزان به یادگیری آنلاین و ۳. دانش و مهارت‌های انجام آموزش و یادگیری آنلاین ازجمله ارزیابی. همچنین (Jogan, 2019)، در پژوهشی با عنوان «ارزیابی اثربخشی دوره کارورزی مدرسه» با هدف، ارزیابی و انعکاس اثربخشی برنامه کارورزی بر اساس نظر و بازخورد کارورزان معلمی، به این نتیجه رسید که کارورزان معلمی با راهنمایی و حمایت مناسب معلمان و سرپرستان مدرسه، مهارت‌های یکپارچه‌ی تدریس را توسعه داده‌اند و آن‌ها در طول برنامه‌ی کارورزی رضایت بالایی از برنامه داشتند.

باوجوداین، دروس کارورزی همواره دارای مشکلات و چالش‌هایی هم در مقام نظر و هم در مقام عمل است. برخی

از این چالش‌ها، البته ناشی از مدیریت دانشگاه یا مدارس هستند. برخی دیگر از آن‌ها، ناشی از کمبود و یا عدم امکانات و دسته‌ای نیز، به عوامل انسانی باز می‌گردد. این دسته می‌تواند شامل اساتید راهنما، معلمان راهنما، عوامل اجرایی در مدرسه و دانشگاه و یا خود دانشجویان باشد. گرچه تحلیل و بررسی چگونگی درس کارورزی همواره مورد توجه پژوهشگران بوده است؛ اما این امر کمتر از منظر خود دانشجویان و تجارب زیسته‌ی آن‌ها، مورد بررسی قرار گرفته است. در حالی که آن‌ها در میدان کار هستند و به یک معنا واسطه بین دانشگاه و مدرسه می‌باشند. از این‌رو هدف پژوهش حاضر، تحلیل تجارب زیسته‌ی فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان از چالش‌های دروس کارورزی و ارائه راه‌کارهایی برای رفع این چالش‌ها است. برای دستیابی به این هدف، به طرح، تبیین و پاسخ‌گویی به این سؤال‌ها اهتمام شد: ۱. بر اساس تجارب زیسته‌ی فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان، چالش‌های دروس کارورزی را چگونه می‌توان تبیین نمود؟ ۲. بر اساس تجارب زیسته‌ی فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان، چه راه‌کارهایی برای خروج از این چالش‌ها وجود دارد؟

روش

به اقتضای هدف و سؤالات، از پارادایم انتقادی و رویکرد پدیدارشناسی توصیفی از نوع ۷ مرحله‌ای کلایزی استفاده شد. میدان پژوهش شامل فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان (جدول شماره ۱) در بازه‌ی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ با سابقه‌ی کار در مدارس بود که با روش نمونه‌گیری در دسترس، ۱۴ نفر از معلمان (۲ زن و ۱۲ مرد) انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته بود که با معیار اشباع یافتگی پاسخ‌ها، مصاحبه صورت گرفت. همچنین در مقام نظر، از روش اسنادی - کتابخانه‌ای برای مقدمه و بخش نظری پژوهش، بهره گرفته شده است. بعد از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، داده‌ها با کمک کدگذاری باز، محوری و سپس انتخابی مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج در دو تم ۱. شناسایی چالش‌ها و ۲. ارائه‌ی راهکارهایی برای برون‌رفت از این چالش‌ها، ارائه شدند. در پژوهش حاضر جهت بررسی روایی و پایایی از چند معیار مطالعه چندباره و دقیق اصل مصاحبه‌ها، توصیف دقیق فرایند گردآوری، استنباط، تحلیل و نقادی داده‌ها، (که این فرایند میزان ثبات نسبی در فرایند دستیابی به نتایج را تأیید کرد) و تأیید یافته‌ها توسط سه نفر از اساتید حوزه‌های علوم تربیتی استفاده گردید. همچنین در پژوهش حاضر جهت حصول اطمینان و اعتباریابی، از چند معیار در معنای کیفی آن استفاده گردید: ۱. اطمینان‌پذیری^۱: بازنگری و بازاندیشی اسناد در پژوهش توسط پژوهشگران: پژوهشگران مدت زیادی را صرف بازنگری اسناد و متن مصاحبه‌ها و تحلیل و دسته‌بندی آن‌ها کردند و تا حد امکان تلاش شده تا سوگیری و پیش‌داوری پژوهشگران کنترل شود؛ ۲. باورپذیری^۲: در این مرحله، به این مسئله پرداخته شد که داده‌ها همساز و همبسته باشند نه پراکنده و متناقض. این امر، علاوه بر مطالعه چندباره نهایی متن، از طریق حفظ ارتباط با تعدادی از مشارکت‌کنندگان، جهت اطمینان از اینکه داده‌های دسته‌بندی‌شده، واقعاً همان چیزی است که آن‌ها می‌دانند و عمل می‌کنند، صورت گرفت؛ ۳. تأییدپذیری^۳: این روش که به عینیت کیفی یا گزارش طبیعی‌گرایانه کیفی هم اطلاع می‌شود، به این امر می‌پردازد که یافته‌ها عملاً و در واقع مبتنی بر داده‌ها هستند یا خیر؛ ۴. انتقال‌پذیری^۴: این روش که به کاربرپذیری یافته‌های پژوهش اطلاق می‌شود و به تعدد و گوناگونی واقعیت‌های ساخته‌شده تأکید دارد، در قسمت نتیجه‌گیری مورد تبیین واقع شده است.

موازین اخلاقی: در این پژوهش، تمام اصول اخلاقی شامل جلب رضایت مشارکت‌کنندگان جهت شرکت در پژوهش، اصل رازداری، امانت‌داری در داده‌ها، اصل حق انتخاب برای ادامه و یا انصراف در مصاحبه، حق ملاحظه نهایی داده‌ها در صورت تمایل، احترام به وقت آن‌ها، عدم کاربست زور و فشار و... مراعات شد.

1. Dependability
2. Credibility
3. Confirmability
4. Transformability

جدول ۱؛ مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	جنسیت	سن	دانشگاه	رشته	مقطع	محل کار	سابقه تدریس (به سال)
(۱)	مرد	۲۴	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	روستا	۶
(۲)	مرد	۲۷	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	شهر	۹
(۳)	مرد	۲۵	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	شهر	۷
(۴)	مرد	۲۷	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	شهر	۵
(۵)	مرد	۲۸	فرهنگیان	آموزش ادبیات و زبان فارسی	لیسانس	روستا	۸
(۶)	مرد	۲۴	شهید رجایی	مهندسی برق	لیسانس	شهر	۲
(۷)	مرد	۲۳	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	روستا	۱
(۸)	زن	۲۴	فرهنگیان	آموزش ادبیات و زبان فارسی	لیسانس	شهر	۵
(۹)	زن	۲۴	فرهنگیان	مشاوره و راهنمایی تحصیلی	لیسانس	شهر	۲
(۱۰)	مرد	۲۵	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	شهر	۶
(۱۱)	مرد	۲۴	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	روستا	۱
(۱۲)	مرد	۲۳	فرهنگیان	آموزش تربیت‌بدنی	لیسانس	شهر	۱
(۱۳)	مرد	۲۸	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	روستا	۷
(۱۴)	مرد	۲۹	فرهنگیان	آموزش ابتدایی	لیسانس	شهر	۸

یافته‌ها

در این بخش، تلاش شد تا به تحلیل سؤال‌های پژوهش، در دو مضمون اصلی مبنی بر چالش‌های دروس کارورزی با توجه به تجارب زیسته‌ی فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان، و راهکارهای رفع چالش‌های موجود در واحدهای درسی کارورزی از نظر فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان، پرداخته شود.

۱- چالش‌های دروس کارورزی از نظر فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان

در مضمون اول، تلاش شد تا به تحلیل سؤال نخست دال بر اینکه بر اساس تجارب زیسته‌ی فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان، چالش‌های دروس کارورزی را چگونه می‌توان تبیین نمود، پرداخته شود. این امر در دو مقوله‌ی اصلی صورت گرفت: «چالش‌های برنامه و محتوای درسی کارورزی» و «چالش‌های دانشجو-معلم در مدارس».

۱-۱- چالش‌های برنامه و محتوای درسی کارورزی

در مقوله‌ی اول، چالش‌های برنامه و محتوای درسی کارورزی بیان شده است که شامل ده مفهوم است.

۱-۱-۱- عدم توجه واحدهای کارورزی به کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی

اولین مورد، عدم توجه واحدهای درسی کارورزی به کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی است. در این خصوص، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱) ابراز می‌دارد که: «بنده و اکثر دوستان هم‌دوره‌ی من در اولین سال خدمت به روستاهای مرزی فرستاده شدیم درحالی‌که هیچ پیش‌زمینه‌ای در مورد کلاس چندپایه نداشتیم. در کارورزی هیچ بحثی از چندپایه به میان نیامده و در بین واحدهای درسی، تنها ۲ واحد تئوری در طول ۴ سال دانشگاه به آن اختصاص داده‌اند» (موارد مشابه ۲، ۳، ۵، ۷، ۸، ۱۰، ۱۴).

۲-۱-۱- عدم آشناسازی دانشجو-معلمان با وظایف کادر اجرایی مدرسه و سامانه‌های اداری

در این رابطه مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱) بیان نمود: «چالش بعدی در کارورزی، عدم آشنایی دانشجویان با وظایف و مسئولیت‌های کادر اجرایی مدرسه (مانند معاون، مدیر و...) و ناآشنایی با سامانه‌های اداری از جمله سیدا، پادا، اتوماسیون اداری و نحوه پاسخ‌گویی به آن‌ها است» (اظهارات مشابه: ۳، ۴، ۱۳).

۳-۱-۱- تئوری بودن سرفصل‌های درس کارورزی

در رابطه با سرفصل‌های درس کارورزی، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۷) بیان می‌کند: «کارورزی یک درس عملی است و اما خیلی از اساتید دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان یک درس نظری با آن برخورد می‌کنند؛ هفتگی کلاس برگزار می‌کنند و کلاس‌ها زیاد ثمربخش نیست» (مورد مشابه: شماره ۲).

۴-۱-۱- نبود منبع یا کتاب راهنما متناسب با محتوای درسی کارورزی

یکی دیگر از مواردی که مصاحبه‌شونده‌های شماره ۴، ۵ و ۹ بر سر آن متفق‌القول هستند، نبود کتاب یا منبعی مشخص و از پیش تعیین‌شده برای درس‌های کارورزی است.

۵-۱-۱- عدم تأکید واحدهای درسی بر نظارت معلم و استاد راهنما

در رابطه با عدم تأکید واحدهای درسی بر نظارت معلم راهنما و استاد راهنما، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۷) ابراز می‌دارد که: «یکی از چالش‌هایی که در ارائه‌ی واحدهای درسی کارورزی وجود دارد، این است که پس از اینکه مدرسه‌ی کارورزی دانشجو-معلم مشخص می‌شود و سر کلاس حضور می‌یابد، به‌تمامی از طرف استاد راهنما و معلم راهنما فراموش می‌شود» (اظهارات مشابه: ۱۰، ۱۲، ۱۴).

۶-۱-۱- تمرکز صرف واحدهای درسی بر گزارش‌نویسی

مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۸): «روزهای کارورزی از دست نوشتن‌های طولانی به ستوه آمده بودیم. اندازه‌ی چهارچوب در، تعداد کلیدها و پریزهای برق را باید در بخش گزارش فیزیکی می‌نوشتیم. البته که گزارش‌های فیزیکی می‌توانند و می‌توانستند برای راهگشایی مشکلات فضایی مدرسه مؤثر باشند، اما در صورتی که بتوان از آن در مدرسه‌ها به اجرا درآورد» (مورد مشابه: ۴).

۷-۱-۱- عدم آموزش ارتباط با دانش‌آموزان و کنترل کلاس

در این رابطه مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱۱) ذکر کرد: «واحدهای کارورزی از لحاظ محتوایی به‌گونه‌ای توسط اساتید برای دانشجو-معلمان ارائه می‌شود که بیشتر تأکید دریافتن مشکلاتی است که در کلاس وجود دارند و یا در آینده شاید به وجود بیاید؛ درحالی‌که واحدهای کارورزی ذاتاً برای آن طراحی شده است که دانشجو-معلم را با محیط کلاس و فرایند تدریس آشنا کرده، به او اعتمادبه‌نفس ببخشد، از ترس‌ها و استرس‌هایی که بعداً دانشجو-معلم می‌تواند داشته باشد جلوگیری کند و همچنین با بهره‌گیری از روش‌های مناسب ارائه‌شده از طرف معلم راهنما، روش تدریس هر مطلب را به‌درستی کسب نماید» (مورد مشابه: ۵).

۸-۱-۱- انتقال تجربیات غیرکاربردی از طرف استاد راهنما

در رابطه با انتقال تجربیات غیرواقعی و غیرکاربردی از طرف استاد راهنما، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۸) بیان نمود: «ما آنچه را که مؤلفان اروپایی و آمریکایی در کتاب‌هایشان نوشته بودند را اجرا می‌کردیم و می‌خواندیم و انتظارات هم در همان سطح بود» (مورد مشابه: ۶ و ۱۰).

۹-۱-۱- عدم توجه به هم‌اندیشی میان دانشجو-معلم

مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۶) در رابطه با برگزاری کلاس‌هایی برای هم‌اندیشی و انتقال تجربیات در رابطه با کارورزی میان دانشجو-معلم اشاره کرد: «انجام نشدن این کارها به شکل گروهی؛ تا منجر به ایجاد دید مناسب در مورد کارهای گروهی شود» (موارد مشابه: ۱۴).

۱۰-۱-۱- عدم توجه به کتاب‌های درسی به‌عنوان پیش‌نیاز

در رابطه با عدم توجه به کتاب‌های درسی به‌عنوان پیش‌نیاز کلاس‌های کارورزی، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱۰) بیان نمود: «دانشجو-معلم حین ورود به کارورزی در ترم چهارم، روی کتب درسی اشراف کافی ندارند».

۲-۱- چالش‌های دانشجو-معلم در مدارس

در مقوله‌ی دوم، چالش‌های دانشجو-معلم در مدارس بیان شده است که شامل هشت مفهوم است.

۱-۲-۱- عدم‌پذیرش مطلوب دانشجو-معلم از طرف کادر اجرایی مدرسه

در رابطه با همکاری و برخورد معلم راهنما و کادر اجرایی مدرسه با دانشجو-معلم، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۷) بیان نمود: «یکی از مشکلاتی که در مدارس کارورزی بخصوص سنج وجود داشت این بود که صرفاً بنا به اجبار کارورز را قبول می‌کردند. بیشتر آن‌ها هم حتی قبول نمی‌کردند که یک کارورزی سر کلاس‌هاشون حضور پیدا کند و ثانیاً مثل یک معلم با یک کارورز برخورد نمی‌کردند؛ یعنی حتی بین دانش‌آموز و کارورز توفیری قائل نبودند» (اظهارات مشابه: ۱، ۴، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۴).

۲-۲- بهره‌کشی جانبی کادر اجرایی از دانشجو-معلم

یکی دیگر از چالش‌های محیط کاری دانشجو-معلم به هنگام درس کارورزی، بهره‌کشی کادر اجرایی از دانشجو-معلم است. در این رابطه مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۲) ابراز می‌دارد: «استفاده معاونین مدرسه علی‌الخصوص معاونت اجرایی از بنده برای انجام کارهای اداری مدرسه و برقراری نظم توسط کارورزها در زنگ‌های تفریح» (مورد مشابه: ۹).

۳-۲-۱- عدم وجود/ اختصاص امکانات کافی برای حضور دانشجو-معلم

در رابطه با امکانات موجود در مدارس برای حضور دانشجو-معلم، مصاحبه‌شونده شماره (۷) ابراز نمود: «دانشجو-معلم مجبور بود ۵ تا ۶ ساعت روی یک صندلی دانش‌آموزی بنشیند؛ یعنی در مدرسه‌ای که برای کارورزی انتخاب شده بود، حتی یک صندلی یا میزی برای یک کارورز در نظر نگرفته شده بود» (اظهارات مشابه: ۴، ۵، ۱۱، ۱۲).

۴-۲-۱- عدم وجود برنامه‌ای مشخص جهت حضور دانشجویان در مدرسه

در رابطه با برنامه‌های حضور در مدرسه، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱۲) بیان کرد: «برنامه‌ی مشخصی جهت حضور در کلاس‌های درس وجود ندارد و این موجب سردرگمی دانشجو-معلم می‌شود» (مورد مشابه: ۱۴).

۵-۲-۱- چالش رفت‌وآمد دانشجویان به مدرسه

مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۴) یکی از چالش‌های کارورزی را دور بودن مدرسه‌ی کارورزی از دانشگاه فرهنگیان و به طبع آن مسئله‌ی ایاب‌وذهاب دانشجو-معلم دانست.

۶-۲-۱- عدم تخصیص زمان برای اداره‌ی کلاس توسط دانشجو-معلم

مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱۰) در رابطه با مسئله‌ی تدریس و کنترل کلاس کارورزها گفت: «ما دانشجو-معلم در کلاس

درس بیشتر به بررسی تکالیف می‌پرداختیم تا آموزش مستقیم؛ معلم راهنمای کلاس حتی اجازه یک ساعت تدریس را به من نداد!».

۷-۲-۱- ناکافی بودن جلسات حضور در مدرسه

سومین مورد، در رابطه با جلسات حضور در مدرسه است که مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱) بیان نمود: «یک روز در هفته برای کارورزی بسیار ناچیز است. معلمی شغلی است که روی صندلی کلاس‌های دانشگاه نمی‌شود آن را آموخت؛ بلکه باید در کلاس درس مدرسه حضور داشت و آن را از نزدیک دید و لمس کرد» (اظهارات مشابه: ۳، ۴، ۷، ۱۰، ۱۳).

۸-۲-۱- نبود امکان تجربه‌ی چندپایه و چند مدرسه‌ی مختلف در یک سال تحصیلی

در رابطه با ثابت بودن کلاس‌های مدرسه و نبود امکان تجربه‌ی چندپایه و چند مدرسه‌ی مختلف در یک سال تحصیلی، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱۴) ذکر کرد: «ثابت بودن کلاس‌ها - به‌عنوان مثال: دانشجو-معلم در طول یک سال تحصیلی، تنها یک‌پایه و یک مدرسه‌ی ثابت را تجربه می‌کند - یکی از چالش‌های کارورزی به حساب می‌آید» (مورد مشابه: ۱۳).

۲- راهکارهای رفع چالش‌های موجود در واحدهای درسی کارورزی

در مضمون دوم، تلاش شد تا به تحلیل سؤال دوم دال بر اینکه راهکارهای برون‌رفت از چالش‌های موجود در واحدهای درسی کارورزی از نگرهی فارغ‌التحصیلان این دانشگاه پرداخته شود. این امر در دو مقوله‌ی اصلی صورت گرفت: «بازنگری در نحوه‌ی اجرای کارورزی» و «فراهم کردن زیرساخت‌های اجرای واحدهای درسی کارورزی».

۱-۲- بازنگری در نحوه‌ی اجرای واحدهای کارورزی

در مقوله‌ی اول، بازنگری در نحوه‌ی اجرای واحدهای کارورزی بیان شده است که شامل پنج مفهوم است.

۱-۲-۱- اختصاص یک کارورزی به کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی

مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱) در رابطه با چالش‌های کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی بیان نمود: «اختصاص یکی از کارورزی‌های ۳ یا ۴ به کلاس چندپایه و دوجنسیتی می‌تواند مفید واقع شود» (مورد مشابه: ۱۴).

۲-۱-۲- افزایش جلسات حضور در مدرسه

مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱) در رابطه با جلسات کارورزی در مدرسه اظهار کرد: «به نظر من افزایش زمان حضور کارورز در مدرسه به دو روز در هفته یکی دیگر از راهکارها است» (اظهارات مشابه: ۳، ۴، ۷، ۱۰، ۱۳).

۳-۱-۲- نظارت چند استاد راهنما و معلم راهنمای مختلف

در رابطه با اساتید و معلمان راهنما، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۳) بیان نمود: «تجربه‌ی چند معلم راهنما در یک سال تحصیلی یکی دیگر از راهکارهای است»؛ (اظهارات مشابه: ۱۳، ۱۴). همچنین مصاحبه‌شونده شماره (۱۰) اضافه نمود: «در روند اجرای واحدهای کارورزی اساتید مختلف در جریان کار دانشجو-معلم قرار گیرند و سخت‌گیری بیشتری بر روند کار دانشجو-معلمان اعمال کنند» و مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۴) در آخر اظهار کرد: «حضور مشترک استاد راهنما و معلم راهنما در کلاس درس می‌تواند مفید باشد» (موارد مشابه: ۲، ۸ و ۱۰).

۴-۱-۲- واگذار کردن کلاس‌های درس به دانشجو-معلم

در رابطه با واگذار کردن کلاس‌های درس به دانشجو-معلمان، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۷) بیان نمود: «کارورزی‌های ۱ و ۲ صرفاً مشاهده است و عملاً دانشجو-معلم هیچ ارتباطی با مسئله‌ی آموزش برقرار نمی‌کند. بهتر است در کارورزی‌های

۳ و ۴، کم‌کم تدریس را در اختیار دانشجو-معلم واگذار کنند و در نهایت، به‌طوری که در اواخر کارورزی ۴، دانشجو-معلم به‌صورت کامل بتواند کلاس‌های درس را در دست بگیرد» (مورد مشابه: ۲ و ۱۲ و ۱۴).

۵-۱-۲- فراروی از چارچوب واحدهای درسی

در این رابطه مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱۱) بیان نمود: «می‌بایست تأکید استاد کارورزی بیشتر بر آن باشد که دانشجو-معلم همان‌طور که گفته شد، مسیری را طی کند که هم روش‌های مناسب و مؤثر تدریس هر مطلب را به‌خوبی بیاموزد و هم اعتمادبه‌نفس کافی برای کنترل کلاس را کسب کند؛ همچنین نداشتن استرس در هنگام مدیریت کلاس را به دست بیاورد و برای این کار لازم است حتی از سرفصل‌های تعیین‌شده برای اهداف نهایی واحدهای درسی کارورزی بگذرد و در آن‌ها تغییراتی به وجود بیاورد».

۲-۲- فراهم کردن زیرساخت‌های اجرای واحدهای درسی کارورزی

در مقوله‌ی دوم، فراهم کردن زیرساخت‌های اجرای واحدهای درسی کارورزی بیان شده است که شامل پنج مفهوم است.

۱-۲-۲- ایجاد فرصت‌های هم‌اندیشی میان دانشجو-معلم

از نظر مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۶)، ایجاد فرصت و کلاس‌هایی برای دانشجو-معلم تا بتوانند تجربیات خود را از کلاس‌های کارورزی با یکدیگر در میان بگذارند، می‌تواند مفید واقع شود.

۲-۲-۲- شناسایی و اختصاص مدارس خاص جهت برگزاری کلاس‌های کارورزی

در رابطه با مدارس کارورزی، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۷) بیان نمود: «یکی دیگر از راهکارها این است که قبل از اینکه دانشجو-معلم تقسیم شود و در کلاسی تعریف شود، ارتباط و تعاملی بین دانشگاه فرهنگیان و اداره‌ی آموزش و پرورش به وجود بیاید، مدارس خاصی جهت این اقدام شناسایی شود و کل پرسنل آن مدرسه در رابطه با کارورزی توجیه شوند که وظایف آن‌ها در این راستا چه است. آن اقداماتی که استاد راهنما در کلاس‌های درس انجام می‌دهد، آن معلم راهنما یا مدیر راهنما برای دانشجو-معلم انجام بدهد؛ هم فضایی عملی به وجود می‌آید و هم دانشجو کل روش‌های تدریس، روش‌های مدیریت و... را لمس می‌کند» (اظهارات مشابه: ۸، ۹ و ۱۲).

۳-۲-۲- انتخاب معلم راهنماهای توجیه شده

مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۲) در رابطه با معلم‌راهنماهای دروس کارورزی اظهار کرد: «برای دروس کارورزی، لازم است که معلم‌راهنمایی را در نظر بگیرند که کاملاً توجیه شده باشند و نسبت به آموزش دانشجو-معلم، فعال باشند» (اظهارات مشابه: ۷، ۱۰).

۴-۲-۲- آشناسازی دانشجو-معلم با وظایف کادر اجرایی مدرسه و سامانه‌های اداری

در این رابطه مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۱) بیان نمود: «یکی دیگر از راهکارهای کارورزی، آشناسازی دانشجو-معلم با کارهای اداری مدرسه، سامانه‌های اداری، چاپ کارنامه، بازخورد و ثبت عملکرد و جواب نامه‌های اداری آموزش و پرورش است».

۵-۲-۲- تألیف منبع معتبر برای دروس کارورزی

در رابطه با مسئله‌ی منابع دروس کارورزی، مصاحبه‌شونده‌ی شماره (۴) بیان نمود: «تألیف چند منبع معتبر و سراسری جهت مطالعه‌ی بیشتر دانشجو-معلم یکی دیگر از راهکارها است» (اظهارات مشابه: ۵، ۹).

جدول ۲. یافته‌های پژوهش

کدهای باز	کدهای محوری	کدهای انتخابی
		عدم توجه واحدهای کارورزی به کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی
		عدم آشناسازی دانشجو-معلم با وظایف کادر اجرایی مدرسه و سامانه‌های اداری
		تئوری بودن سرفصل‌های درس کارورزی
	چالش‌های برنامه و محتوای درسی کارورزی	نبود منبع یا کتاب راهنما متناسب با محتوای درسی کارورزی
		عدم تأکید واحدهای درسی بر نظارت معلم راهنما و استاد راهنما
		تأکید واحدهای درسی بر گزارش‌نویسی
		عدم آموزش ارتباط با دانش‌آموزان و کنترل کلاس
		انتقال تجربیات غیرواقعی و غیرکاربردی از طرف استاد راهنما
چالش‌های دروس کارورزی از نظر فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان		عدم توجه به هم‌اندیشی میان دانشجو-معلم
		عدم توجه به کتاب‌های درسی به‌عنوان پیش‌نیاز
		عدم پذیرش دانشجو-معلم از طرف کادر اجرایی
		بهره‌کشی کادر اجرایی از دانشجو-معلم
		عدم وجود امکانات کافی برای حضور دانشجو-معلم
	چالش‌های دانشجو-معلم در مدارس	عدم وجود برنامه‌ای مشخص جهت حضور در مدرسه
		چالش رفت‌وآمد به مدرسه
		عدم تخصیص زمان برای اداره‌ی کلاس توسط دانشجو-معلم
		کمبود جلسات حضور در مدرسه
		نبود امکان تجربه‌ی چندپایه و چند مدرسه‌ی مختلف در یک سال تحصیلی
		اختصاص یکی از کلاس‌های کارورزی به کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی
		افزایش جلسات حضور در مدرسه
	بازنگری در نحوه‌ی اجرای واحدهای کارورزی	نظارت چند استاد راهنما و معلم راهنمای مختلف
		واگذار کردن کلاس‌های درس به دانشجو-معلم
		گذشتن از چارچوب واحدهای درسی
راهکارهای رفع چالش‌های موجود در واحدهای درسی کارورزی		ایجاد فرصت‌های هم‌اندیشی میان دانشجو-معلم
		شناسایی و اختصاص مدارسی خاص جهت برگزاری کلاس‌های کارورزی
	فراهم کردن زیرساخت‌های اجرای واحدهای درسی کارورزی	انتخاب معلم راهنمای توجیه شده
		آشناسازی دانشجو-معلم با وظایف کادر اجرایی مدرسه و سامانه‌های اداری
		تألیف منبع برای درس کارورزی

بحث و نتیجه‌گیری

در پاسخ به سؤال اول مبنی این‌که از نظر فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان، چالش‌های دروس کارورزی را چگونه می‌توان تبیین نمود؟ یافته‌ها در دو کد باز به‌صورت زیر تقسیم‌بندی شدند: ۱. چالش‌های برنامه و محتوای درسی کارورزی، ۲. مشکلات دانشجو-معلم در مدارس. مقوله‌ی نخست با عنوان «چالش‌های برنامه و محتوای درسی کارورزی»، شامل ده مفهوم بود. یافته‌های این قسمت نشان داد که برای کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی پیش‌بینی‌های لازم انجام نشده است. اکثر فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان کردستان در سال‌های اول، در مناطق روستایی و دورافتاده خدمت می‌کنند. در این مناطق نیز به دلیل تعداد کم دانش‌آموز، اکثر کلاس‌ها به‌صورت چندپایه

و دوجنسیتی برگزار می‌شود و طبق اظهارات مصاحبه‌شونده‌ها، بیشتر معلمان به‌صورت تجربی و در فرایند تدریس با چگونگی کار در کلاس‌های چندپایه آشنا می‌شوند و چون کلاس‌های کارورزی در سطح شهری اجرا می‌شود، هیچ تجربه‌ای در این زمینه برای دانشجو-معلمان رقم نمی‌خورد. ناآشنایی دانشجو-معلمان با وظایف کادر اجرایی مدرسه و سامانه‌های اداری یکی دیگر از چالش‌های واحدهای درسی کارورزی است که مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره نموده‌اند. همان‌طور که ذکر شد، اکثر فارغ‌التحصیلان این دانشگاه در سال‌های اول، در مناطق دورافتاده خدمت می‌کنند و بعضاً مدیریت مدرسه را نیز به نومعلمان محول می‌شود که ناآشنایی و عدم تسلط آنان بر چگونگی وظایف اداری یکی دیگر از مشکلاتی است که نبود آموزش آن در واحدهای درسی کارورزی احساس می‌شود. یکی دیگر از مشکلاتی که مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره نمودند در همین رابطه بود که سرفصل‌های دروس کارورزی، بیشتر تئوری بوده و از نگره‌ی آن‌ها لازم است که تمرکز دانشجو-معلمان در کارورزی بیشتر روی نحوه‌ی مدیریت کلاس و نحوه‌ی آموزش معطوف گردد. از دیگر چالش‌های دانشجو-معلمان در درس کارورزی، سردرگمی آنان جهت یافتن منبعی مشخص و ثابت برای دروس کارورزی است. مصاحبه‌شوندگان اظهار کردند که در مدت گذراندن واحدهای درسی کارورزی، هیچ منبع مشخصی برای آنان در نظر گرفته نشده بود و یکی از الزامات این واحد درسی، وجود منبعی سراسری یا مشخص است. تأکید بر گزارش‌نویسی یکی دیگر از مشکلات واحدهای درسی کارورزی است که مصاحبه‌شوندگان بر آن تأکید کردند؛ آنان معتقدند که به مقدار غیرلازمی بر گزارش‌نویسی تأکید شده است و این اقدام جهت تربیت حرفه‌ای دانشجو-معلمان مثمر نخواهد بود. همچنین طبق یافته‌های پژوهش، عدم آموزش ارتباط با دانش‌آموزان و مدیریت کلاس، یکی دیگر از کمبودهای محتوای درسی کارورزی است؛ چراکه یک معلم قبل از آنکه بخواهد محتوای آموزشی را به دانش‌آموز منتقل بکند، لازم است با آنان ارتباط مؤثری بگیرد. دانشجو-معلمان در کلاس‌های کارورزی هرروز با مسائل جدیدی آشنا می‌شوند که امکان دارد دیگر دانشجو-معلمان نیز با این قبیل مسائل نیز روبه‌رو شوند. یکی دیگر از مشکلات واحدهای درسی کارورزی از نگره‌ی فارغ‌التحصیلان، عدم توجه نسبت به این مسئله و عدم فراهم نمودن بستری مناسب برای مشورت و تبادل نظر دانشجو-معلمان در زمینه کلاس‌های کارورزی است.

این قسمت از یافته‌های پژوهش حاضر با پژوهش (Khuroshi et al., 2019)، هم‌سو است؛ چراکه آنان نیز در یافته‌های خود به این نتیجه رسیدند که بیشترین مشکلات در بُعد برنامه درسی، در مؤلفه اهداف برنامه درسی کارورزی نگاه آرمان‌گرایانه و هدف‌گذاری‌های شخصی، در مؤلفه محتوا نگذاردن دروس پیش‌نیاز توسط دانشجو-معلم، در مؤلفه راهبردهای یاددهی - یادگیری عدم آشنایی بعضی از مدرسین کارورزی با شیوه پژوهش‌های کیفی و در مؤلفه ارزشیابی عدم هماهنگی لازم در شیوه ارزشیابی بوده است.

در پاسخ به سؤال دوم مبنی بر اینکه بر اساس تجارب زیسته‌ی فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان، چه راه‌کارهایی برای خروج از این چالش‌ها وجود دارد؟ می‌توان گفت که راه‌کارها که شامل هشت کد بود، حاکی از آن است که یکی از مشکلات دانشجو-معلمان در مدارس، عدم پذیرش توسط کادر اجرایی است. طبق اظهارات مصاحبه‌شوندگان، اکثر پرسنل مدرسه صرفاً به دلیل تأکید اداره‌ی آموزش و پرورش، دانشجو-معلمان را پذیرش کرده و خود هیچ تمایلی به انجام این امر ندارند. همچنین برخی از عوامل اجرایی مدرسه نیز دانشجو-معلمان را به انجام اموراتی وادار می‌کردند که طبق برنامه‌های کارورزی، وظیفه‌ی دانشجو-معلم نیست. تعدادی از مصاحبه‌شوندگان نیز به نبود امکانات کافی در برخی از مدارس برای پذیرش دانشجو-معلم تأکید کردند. آنان معتقد بودند که پیش از اعلام آمادگی مدارس جهت پذیرش دانشجو-معلم، لازم است تمامی شرایط فیزیکی و ملزومات کارورز فراهم گردد. در غیر این صورت دانشجو-معلم با چالش روبه‌رو خواهد شد. روزهای حضور در مدارس، در برنامه‌ی درسی دانشگاهی دانشجو-معلم مشخص است؛ اما طبق اظهارات برخی از مصاحبه‌شوندگان این برنامه با مدارس هماهنگ نشده و بعضاً پیش‌آمده که برنامه‌ی معلم راهنما با دانشجو-معلم در تداخل بوده و کارورز جهت حضور در کلاس درس با مشکلاتی روبه‌رو شده است. یکی دیگر از چالش‌های دانشجو-معلمان برای حضور در مدارس، چالش رفت‌وآمد است که این مسئله از دید

عوامل مربوطه جهت تقسیم‌بندی دانشجو-معلمان پنهان مانده است. برخی از مصاحبه‌شوندگان اظهار کردند که در روزهای زمستانی، رفت‌وآمد مشکل بود و برای حضور در کلاس درس و بازگشت به کلاس‌های دانشگاه با مشکلاتی مواجه می‌شدند. یکی دیگر چالش‌های دانشجو-معلمان در کلاس‌های کارورزی، عدم تخصیص زمان تدریس و اداره کلاس از طرف معلم راهنما بوده است. معلم راهنما خود تدریس کرده و کارورز نیز همچون یک دانش‌آموز، تنها نظاره‌گر کارهای معلم راهنما بوده و هیچ بستری برای تدریس و تجربه‌ی آموزش، در نظر گرفته نشده است.

از این رو راهکارهای رفع چالش‌های موجود در واحدهای درسی کارورزی، در دو کد اصلی به‌صورت زیر تقسیم‌بندی شد: ۱. بازنگری در نحوه‌ی اجرای واحدهای کارورزی، ۲. فراهم کردن زیرساخت‌های اجرای واحدهای درسی کارورزی. مقوله‌ی نخست با عنوان «بازنگری در نحوه‌ی اجرای واحدهای کارورزی»، شامل پنج مفهوم بود. یافته‌های این قسمت نشان داد که لازم است آموزش کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی وارد واحدهای درسی کارورزی شود. از نگره‌ی فارغ‌التحصیلان، با در نظر گرفتن یکی از کارورزی‌های ۳ یا ۴ برای کلاس‌های چندپایه و دوجنسیتی، کمک شایان توجهی به حرفه‌ی معلمی دانشجو-معلمان خواهد شد. همچنین افزایش جلسات حضور در مدارس، نظارت چند استاد راهنما و معلم راهنمای مختلف بر امور دانشجو-معلمان و واگذار کردن کلاس‌های درس به دانشجو-معلمان، دیگر راهکارهایی بود که مصاحبه‌شوندگان این پژوهش برای هرچه صحیح‌تر اجرا شدن واحدهای کارورزی، حائز اهمیت می‌دانستند. مقوله‌ی دوم با عنوان «فراهم کردن زیرساخت‌های اجرای واحدهای درسی کارورزی»، شامل پنج مفهوم بود. راهکارهای پیشنهادی مصاحبه‌شوندگان در این رابطه این است که پیش از تقسیم دانشجو-معلمان جهت گذراندن واحدهای درسی کارورزی در مدارس، لازم است اداره‌ی آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان مدارس خاص برای این امر شناسایی و از مناسب بودن آن مطمئن گردند. همچنین معلم راهنما و تمامی پرسنل‌های این قبیل مدارس، در چند جلسه با اهداف و وظایف خود در قبال دانشجو-معلمان آشنا شوند. پس از آن، بستری برای هم‌اندیشی در میان دانشجو-معلمان برای تبادل نظر و ایده‌های خود فراهم گردد.

این قسمت از یافته‌های پژوهش حاضر با پژوهش (Jafarian et al., 2018)، هم‌سو است؛ چراکه آنان نیز در یافته‌های خود به این نتیجه رسیدند که طرح جدید کارورزی باعث تلفیق هرچه بیشتر نظریه و عمل می‌شود که مهم‌ترین ثمره‌ی آن، انتقال تجارب معلم راهنما به دانشجو-معلم است. همچنین با توجه به اظهار نظر و نتیجه مصاحبه با معلمان راهنما، ایجاد مدارس خاص کارورزی، انتخاب معلمان باتجربه به‌عنوان معلم راهنما از جمله مواردی هستند که توجه و تأکید بر آن‌ها در حین اجرای برنامه‌های کارورزی می‌تواند منجر به بهبود کیفیت دوره‌های کارورزی و افزایش قابلیت و توانایی‌های دانشجو-معلمان شود.

بر چنین زمینه‌هایی پژوهش حاضر، به واحدهای کارورزی در ادارات آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان در توجه به نگرش فارغ‌التحصیلان و نومعلمان در ایجاد تعامل برای هرچه بهتر اجرایی شدن واحدهای درسی کارورزی، توصیه می‌شود. چراکه آن‌ها هم کارورزی را در مدارس به‌عنوان دانشجو تجربه کرده‌اند و هم به‌عنوان معلم. همچنین برای ایجاد ارتباط در نحوه‌ی ارائه و عمل به سرفصل‌های درس کارورزی، استفاده از نتایج این پژوهش به معلمان راهنما و اساتید راهنما، توصیه می‌گردد تا معلمان بتوانند نقش مؤثرتری در آموزش و حتی اجرای کارورزی در دانشگاه فرهنگیان ایفا کنند. مثلاً استفاده از تجارب معلمان کلاس‌های چندپایه جهت آموزش چند جلسه از دروس کارورزی در دانشگاه. همچنین از آنجاکه در پژوهش حاضر، بُعد تجارب زیسته‌ی دیدگاه فارغ‌التحصیلان در میزان کارآمدی درس کارورزی در افزایش توان حرفه‌ای دانشجو-معلمان، مورد واکاوی قرار گرفت. به پژوهشگران دیگر پیشنهاد می‌شود، چالش‌های دیگر این واحدهای درسی از قبیل چالش‌های اقتصادی، محتوای واحدهای درسی، روش‌های آموزش کارورزی و البته بُعد فرهنگی چالش‌های واحدهای درسی کارورزی را مورد بررسی قرار بدهند.

References

- Azimi Yancheshmeh, Esmaeil (2020). Recognizing Ways to Improve the Reflection Competence of Teacher-Students in Practicum Learning Environments. *Quarterly Journal of Teacher Training Policy Studies*, Volume 3, Number 1, pp: 63-89. [In Persian].
- Bauer, M., Traub, S., & Kunina-Habenicht, O. (2024). The growth of knowledge and self-perceived competence during long-term internships: comparing preparatory versus accompanying seminars in teacher education programs. *Frontiers in Education*, 9, Article 1194982. <https://doi.org/10.3389/educ.2024.1194982>
- Baylan, Steven L (2021). Investigating the Opportunities and Challenges in Implementing Pair Teaching During Teaching Practice Sessions of Intern Teachers. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies* 21(3): 457-466.
- Bunyamin, Muhammad Abd Hadi; Hanri, Chuzairy; Rameli, Mohd Rustam Mohd; Alhassora, Najua Syuhada Ahmad (2021). The Pre-service Teachers' Internship Program during the Pandemic: Prospects for a New Landscape of Teacher Education. *Revista GEINTEC - Gestão, Inovação e Tecnologias*; Vol 11, No 3: 807-824.
- Cai, Z., Zhu, J., & Tian, S. (2022). Preservice teachers' teaching internship affects professional identity: self-efficacy and learning engagement as mediators. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1070763>
- Flores, M. A. (2023). Teaching and learning in teacher education: Agency, reflection and identity. *European Journal of Teacher Education*, 46(6), 987–1003. <https://doi.org/10.1080/02619768.2023.2266256>
- Hamidzadeh, Ketayoun; and, Amiri Charmehini, Zahra (2021). Analyzing the lived experiences of Farhangian University student teachers from internships during the Corona era. *Quarterly journal of research in teacher training*, volume 4, number 4, pp: 41-62. [In Persian].
- Jafari Shafaq, Munira; Teadoli, Maleeha; And, Ghaffarian Eid Gahi Moghadam, Jameela (2019). *Practical guide for internships 1 and 3*. Tehran: Farhangian University Press. [In Persian].
- Jafarian, Vahidah; Mahmoudi, Firoz (2018). Phenomenology of teachers' experiences of internship guide from the new internship project in Farhangian University of East Azerbaijan province. *Scientific Research Quarterly of Teaching Research*, 7th year, 2nd issue, pp. 54-69. [In Persian].
- Jafarian Yasar, Hamid; and Jafarian Yasar, Farzaneh (2018). Developing the professional qualifications of student teachers with an emphasis on internship. *Specialized Scientific Quarterly of Internship Studies in Teacher Training*, Volume 1, Number 1, Winter 2018, Riyal, pp: 54-76. [In Persian].
- Jogan, Sushma N (2019). Evaluating the Effectiveness of a School Internship. *International Journal for Social Studio*; Volume 5, Issue 2: 227-235.
- Khrushi, Puran; Khorrooshani, Neda; And, Ghorbani, Somaye (2019). Examining the problems and problems of the internship course from the teachers of Farhangian University (case study: Farhangian University of Isfahan). *Quarterly Journal of Research in Teacher Training*, Volume 3, Number 1, pp. 13-39. [In Persian].
- Maleki, Soghra; Ahmadi, Gholamali; Mehrmohammadi, Mahmoud; &, Emamjomeh, Seid Mohammadreza (2021). Evaluation of the practicum program of Farhangian University. *Quarterly Journal of Research in Teacher Training*, Volume 4, Number 4, pp: 63-98. [In Persian].
- Rashmi, & Singh, H. (2025). Professional development of teacher trainees through experiential learning. *Research Stream*, 2(1), 16–26. <https://journalresearchstream.ijarms.org/index.php/rs/article/view/44>